

WOORDWIJS

Met droefheid...

R. Kelder

‘Met droefheid deelt de kerkenraad aan de gemeente mee dat ... zich heeft onttrekken aan opzicht en tucht van de kerkenraad en daarmee aan de gemeente.’ Kerkverlating. Het roept meteen emoties op, als dit onderwerp ter sprake komt. Bij ‘kerkverlating’ horen namen die bij ons naar boven komen van mensen die de kerk hebben verlaten. Misschien wel in ons eigen gezin of in onze eigen familie. En als dat niet zo is - waarvoor je God mag danken - dan is het zo goed als zeker wel in onze gemeente gebeurd, dat gemeenteleden de kerk hebben verlaten.

Daarom is schrijven en met elkaar spreken over dit onderwerp een gevoelige zaak. Eer is teer, ook als we het hebben over kerkverlaters. Niets is zo gemakkelijk als stigmatiseren. Als we met elkaar doordenken over dit onderwerp, bedenk dan wel dat misschien wel naast u in de kerk iemand zit, die van dichtbij ermee te maken heeft gehad. En er nog elke dag verdriet om heeft. Dat iemand op uw eigen bijbelstudievereniging nog elke dag bidt voor een kind, een broer, een zus, of een vader of moeder die de kerk heeft verlaten.

Vraag

Zijn er binnen uw omgeving of op uw vereniging mensen, die met kerkverlating te maken hebben gehad?

Kerkverlating gaat vaak via onttrekking. Soms komt het tot afsnijding bij de één na laatste stap in de kerkelijke tucht (de laatste stap is terugkeer!). Ook een afsnijding is kerkverlating. Het formulier voor de uitsluiting uit de gemeente van Christus zegt over mensen die afgesneden worden, dat zij ‘zichzelf reeds buiten de gemeente van Christus gesloten’ hebben. Je wordt buitengesloten, omdat je al buiten bent gaan staan.

Wat kan er gebeuren in iemands hart, als hij de kerk wil verlaten? Wat vertelt de Bijbel over mensen die bij de Here vandaan gaan? In dit eerste artikel besteed ik vooral aandacht aan die vormen van kerkverlating, waar duidelijk vervreemding van de Here zichtbaar is. Dus aan mensen die de kerk verlaten, omdat de Here hun weinig meer zegt, omdat leven met God ze weinig meer doet.

Vragen

1. Is afsnijding inderdaad hetzelfde als kerkverlating?
2. Hoe zou het toch komen, dat we wel vaak horen van kerkverlating en afsnijding, maar zo weinig van terugkeer?

Kerkverlating in het Oude Testament

Wat is er ten diepste aan de hand, als mensen de kerk en ook God vaarwel zeggen? Als we in het Oude Testament kijken, moeten we natuurlijk wel een paar voorzorgsmaatregelen nemen. In het Oude Testament vallen kerk en volk Israël in grote lijnen samen. Dat is een verschil met vandaag. Wie zich onttrekt aan de kerk, blijft nog wel Nederlander. Bovendien: de schakering aan kerken en kerkelijke genootschappen in onze tijd kun je niet zomaar terugvinden in het Oude Testament.

Daarom moeten we ons voor wat betreft het Oude Testament beperken tot de kern: mensen die van God vervreemden.

1. Verbondsverlating

De HERE waarschuwt voor die vervreemding van God. Je kunt denken aan Genesis 17. De HERE sluit zijn verbond met Abraham. Hij belooft Abraham grootse dingen: een eeuwig verbond om hem en zijn nageslacht tot een God te zijn. Daarbij stelt Hij een prachtig land in het vooruitzicht. Mooie beloften. En daarom ook de oproep aan Abraham en zijn nageslacht: *leef* binnen dat verbond. Als teken van het verbond ontvangt Abraham de opdracht de jongens en de mannen te laten besnijden. Zo zal het voortaan moeten gaan in de gezinnen van Israël. Maar het verbond kun je ook verbreken! Als je jezelf namelijk *niet* laat besnijden. Zo iemand zal uitgeroeid worden uit zijn volksgenoten: 'hij heeft mijn verbond verbroken' (Gen. 17:14). Hetzelfde strenge oordeel van de Here wacht de mensen die zich niet houden aan de sabbat: wie de sabbat ontheiligt, 'zal zeker ter dood gebracht worden, want ieder die daarop werk verricht, zal uitgeroeid worden uit het midden van zijn volksgenoten' (Lev. 31:14).

Je proeft hier de ernst van de Here. Wie zijn verbond niet serieus neemt, neemt de Here niet serieus. En dan zal de HERE ingrijpen. Hij geeft daarbij ook verantwoordelijkheid aan de andere volksgenoten. Wie het verbond minacht, moet gedood *worden*. Daarbij wordt de activiteit van de volksgenoten gevraagd. Het betreft een strenge vorm van tucht. Soms dreigt de Here ook met eigenhandig ingrijpen. Wanneer Mozes namelijk na heeft gelaten zijn zoontje te besnijden, zoekt de Here hem om hem te doden (Ex. 4:24).

Wat staat er dan op het spel? Waarom zo'n strenge tuchtoefening? Wie zichzelf en zijn zoontjes niet liet besnijden, maakte daarmee een heel bewuste keus tegen de Here of is nonchalant ten opzichte van het leven met de Here. Je verwaarloost dan het verbond. Voor de Here is die verbintenis met de mensen erg belangrijk. Want daarin komt zijn liefde naar zijn kinderen tot uiting. Hij wil de zondaar redden. Dat komt in zijn verbond met mensen naar voren.

Vragen

1. Wat betekent het verbond van God met ons in ons eigen leven?
2. Is het herkenbaar dat kerkverlating ook verbondsverlating is?
3. Wat doen die scherpe woorden over verbondsverlating met ons?

2. Eigen wegen gaan

Scherp tekent de Schrift de afval in de tijd van Jerobeam, de eerste koning van het tienstammenrijk. Jerobeam laat twee gouden kalveren neerzetten in Dan en in Betel. Zijn motief: 'Indien dit volk optrekt om slachtoffers te brengen in de tempel des HEREN te Jeruzalem, zal het hart van dit volk terugkeren tot hun heer, tot Rechabeam, de koning van Juda; dan zullen zij mij doden en terugkeren tot Rechabeam, de koning van Juda.' Daarom volgt zijn oproep: Israël, jullie hoeven niet naar Jeruzalem op te trekken, maar jullie kunnen ook uitstekend hier terecht (1 Kon. 12:26v)! Jerobeam nodigt uit tot zonde tegen het tweede gebod: God op een andere manier vereren dan Hij in zijn Woord heeft geboden (HC zd. 35). Hij roept eigenlijk op om de plaats die God heeft uitgekozen, links te laten liggen. Is dat ook niet een vorm van kerkverlating? Ik denk dat juist eigenwillige eredienst - je leven met de Here naar je eigen inzichten invullen - een gevaar is in onze tijd. Iets om over door te spreken.

Stellingen

1. Eigenwillige eredienst is een groot gevaar in onze tijd! Als u daar met 'ja' op antwoordt: waar ziet u dat dan in? En waarom is dat dan in bijbels licht eigenwillige eredienst?

2. De zgn. jeugdkerken, waar we veel van horen, zijn ten diepste ook een vorm van eigenwillige eredienst: jongeren worden opgeroepen niet hun eigen eredienst te bezoeken, want ergens anders kun je je heil ook vinden....
3. De kerken doen veel te weinig om jongeren het heil op de juiste manier aan te reiken.

De kerk in het Oude Testament kon ook 'en masse' de Here de rug toekeren. In de richtertijd klinkt het sombere refrein: de Israëlieten deden wat kwaad is in de ogen van de Here. In de tijd van Achab zijn er maar 7000 getrouwen overgebleven. (1 Kon. 19:18; NGB art. 27). De profeten waarschuwen de tien stammen en de twee stammen herhaaldelijk voor Gods straf wanneer er geen bekering volgt. En uiteindelijk komt die straf. De ballingschap leidt het tienstammenrijk ver weg, ze zullen voor het grootste deel nooit meer terugkeren. En God brengt de twee stammen grotendeels naar Babel. Jeremia waarschuwde ervoor: 'Dan zullen vele volken langs deze stad voorbijtrekken en tot elkaar zeggen: Waarom heeft de HERE zó aan deze grote stad gedaan? En zij zullen zeggen: Omdat zij het verbond van de HERE, hun God, verlaten hebben, en zich voor andere goden hebben neergebogen om die te dienen' (Jer. 22:8v.)

In het Oude Testament maakt de Here duidelijk hoe ernstig Hij het leven met Hem neemt. Als je dat als kind van God niet wilt, komt vroeg of laat zijn oordeel. Maar er is ook terugkeer. 'Kerkverlating', ook in het Oude Testament, hoeft niet het laatste woord te zijn. Denk aan het slot van het boek 2 Kronieken, waar de Perzische koning Kores zegt: 'Wie nu onder u tot enig deel van zijn volk behoort - de HERE, zijn God, zij met hem, hij trekke op.' Verbondsverlating hoeft niet het laatste woord te zijn. Bij God kunnen verloren gewaande kinderen ook weer terugkeren. Het gebed daarvoor mag blijven klinken, levenslang.

Kerkverlating in het Nieuwe Testament

Soms lijkt het alsof het in Nieuwe Testament allemaal wat milder ligt. Toch staan hier ook scherpe woorden over verbondsverlating. Denk aan Hebr. 10:29: 'Hoeveel zwaarder straf, meent gij, zal hij verdienen, die de Zoon van God met voeten heeft getreden, het bloed des verbonds, waardoor hij geheiligd was, onrein geacht en de Geest der genade gesmaad heeft?' Wie het verbond aan zijn laars lapt, vertrapt daarmee de Zoon van God. Christus' bloed beledigen blijft niet zonder gevolgen.

De Here maakt in het Nieuwe Testament duidelijk dat het hem ernst is. Wanneer mensen eigen wegen gaan en volharden daarin, is de Here streng. Na Pinksteren, in het nieuwe verbond, zet de Here scherp de lijnen neer wanneer Ananias en Saffira denken de Geest te kunnen bedriegen.

Het Nieuwe Testament laat wel lijnen zien hoe die kerkverlating kan ontstaan. Allereerst kijken we naar de gelijkenis van de zaaier (Mar. 4:1-20). Naast het zaad dat in goede aarde valt, komt er ook zaad terecht langs de weg, op rotsbodem en tussen de dorens. Daar wordt het verstikt of het ontkiemt niet goed. Het Evangelie schiet geen wortel. De Here Jezus wijst daarmee op de ontvankelijkheid van ons hart. Waar de ontvankelijkheid ontbreekt, wordt de boodschap van het Evangelie in de kiem gesmoord. Christus wijst naar onze houding, onze harten: als je je verzet tegen de Here Jezus en zijn Evangelie, zullen de vruchten van geloof en bekering uitblijven. Hierover in het volgende artikel meer.

Uiteindelijk draait het in het Evangelie om de erkenning van Christus als de Verlosser van God. Hij is de Redder van de zonden. Wie de oproep tot bekering tot de Here Jezus Christus in de wind slaat, verlaat daarmee uiteindelijk ook de kerk, of dat nu via tucht gebeurt of uit eigen beweging. Daarom heeft Johannes de Doper, als heraut van Christus, een scherpe oproep tot bekering gedaan: 'Bekeert u, want het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen.'

Hij bereidt de komst van de Here Jezus voor. Die bekering wordt volgens Johannes concreet zichtbaar: 'Wie een dubbel stel klederen heeft, dele mede aan wie er geen heeft, en wie spijzen heeft, doe evenzo. Er kwamen ook tollenaars om zich te laten dopen en zij zeiden tot Hem: Meester, wat moeten wij doen? Hij zei tot hen: Vordert niet meer dan u voorgeschreven is. En ook die in krijgsdienst waren, vroegen Hem, zeggende: En wat moeten wij doen? En Hij zei tot hen: Plundert niemand uit en perst niets af en weest tevreden met uw soldij' (Luc. 3:10-14). Je kunt blijkbaar kerklid zijn zonder bekering, maar uiteindelijk blijf je dan toch buiten de kerk te staan.

De Here Jezus sluit bij de woorden van Johannes aan. Zonder bekering is het onmogelijk het koninkrijk van God binnen te gaan. Bekering wordt bij Jezus een zaak van geloof in Hem. Dat geldt voor Joden en heidenen, zegt Paulus: '... Joden en Grieken betuigende zich te bekeren tot God en te geloven in onze Here Jezus ...' (Hand. 20:21).

Vragen

Kerklid zijn heeft alles te maken met onze eigen bekering tot Christus, die ook concreet zichtbaar moet zijn. Zijn we ons dat voldoende bewust? Hoe wordt die bekering bij u concreet zichtbaar?

Want in de kerk gaat het om de Here Jezus. In Hem krijgt het verbond rechtskracht. Daar ligt dan ook meteen een waarschuwing: als wij zouden zeggen, zoals de Joden dat deden die Paulus in Romeinen 9v beschrijft: wij zijn de kerk, omdat wij het zaad van Abraham zijn en we zijn verbondskinderen: wie doet ons wat?, dan moet het antwoord luiden: u bent pas zaad van Abraham, als u gelooft in de Here Jezus Christus. En u bent pas kerk, wanneer u als lid van de kerk ook de kenmerken van de leden van de kerk vertoont. Want anders is het lidmaatschap niets waard. Dan is het een zaak van de buitenkant, terwijl God het hart beoordeelt.

Stelling

Zonder Christus is kerklidmaatschap niets waard.

Maar tegelijk zien we hier ook hoe de Zoon van God, Jezus Christus, verloren gewaande kinderen is komen zoeken. Denk aan de gelijkenis van de verloren zoon. De weggelopen zoon zou je een kerkverlater *avant la lettre* kunnen noemen. Hij ging weg bij zijn vader om zijn heil in de wereld te zoeken. Maar zijn vader staat dagelijks op de uitkijk en als de jongen terugkeert, sluit hij zijn zoon in de armen. Bij de Here Jezus is de terugkeer steeds mogelijk.